

Uchwała z dnia 17 grudnia 2001 r.

III ZP 29/01

Przewodniczący SSN Andrzej Kijowski (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Katarzyna Gonera, Józef Iwulski.

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Prokuratury Krajowej Jana Szewczyka, w sprawie z powództwa Jolanty S. przeciwko Nauczycielskiemu Kolegium Języków Obcych w C. o wynagrodzenie, po rozpoznaniu w dniu 17 grudnia 2001 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Okręgowy w Lublinie, postanowieniem z dnia 25 października 2001 r. [...]

„Czy na podstawie regulacji art. 12 ust. 2 i 3 w związku z art. 16 ustawy z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 19, poz. 239) oraz przepisów wykonawczych - §§ 10 i 11 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 maja 2000 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, sposobu obliczania wysokości stawki wynagrodzenia zasadniczego za jedną godzinę przeliczeniową, wykazu stanowisk oraz dodatkowych zadań i zajęć uprawniających do dodatku funkcyjnego, ogólnych warunków przyznawania dodatku motywacyjnego, wykazu trudnych i uciążliwych warunków pracy stanowiących podstawę przyznawania dodatku za warunki pracy oraz szczególnych przypadków zaliczania okresów zatrudnienia i innych okresów uprawniających do dodatku za wysługę lat (Dz.U. Nr 39, poz. 455) w związku z § 14 ust. 1 pkt 3c rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli (Dz.U. Nr 29, poz. 160 ze zm.) oraz w związku z §§ 18 pkt 3, 19 pkt 3 Regulaminu wynagradzania nauczycieli i dyrektorów szkół i placówek prowadzonych przez Województwo Lubelskie – z dnia 5 lipca 2000 r. i § 12 ust. 2 Regulaminu Wynagradzania Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych w Chełmie (bez daty k. 13 – 18 akt sprawy) nauczyciel pozwanego Kolegium za prowadzenie zajęć w języku obcym zachowuje uprawnienie do 50% dodatku za trudne warunki pracy liczonego od wynagrodzenia zasadniczego ustalonego na podstawie tabeli zaszeregowania oraz minimalnych stawek wynagradzania

zasadniczego (załącznik do cyt. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 maja 2000 r.) – za okres od 1 stycznia 2000 r. do 31 lipca 2000 r. ?”

p o d j ą ł uchwałę:

Na podstawie art. 12 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 19, poz. 239) możliwe było począwszy od dnia 1 stycznia 2000 r. obniżenie wysokości dodatku za trudne warunki pracy przy równoczesnym podwyższeniu innych składników wynagrodzenia w taki sposób, aby wynagrodzenie miesięczne nie było niższe od dotychczasowego.

U z a s a d n i e

Sformułowane wyżej zagadnienie prawne powstało w stanie faktycznym, który nie był między stronami przedmiotem kontrowersji. Sporna jest jedynie kwestia, czy powódka Jolanta S., zatrudniona na podstawie aktu mianowania w pozwanym Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w C. jako lektor i pełniąca równocześnie funkcję zastępcy dyrektora, jest z tytułu trudnych warunków pracy uprawniona do dodatku w wysokości 50 % czy też 30 % wynagrodzenia zasadniczego.

Wspomniany dodatek był powódce wypłacany w wysokości „50 % wynagrodzenia zasadniczego, za efektywnie przepracowane godziny”, przy czym stawka ta została ostatnio wskazana w piśmie pracodawcy z dnia 13 marca 2000 r. obejmującym okres od dnia 1 stycznia 2000 r. Kolejnym pismem, datowanym 15 sierpnia 2000 r., pracodawca ze wsteczną mocą od 1 stycznia 2000 r. ustalił powódce dodatek za trudne warunki pracy w kwocie 420,30 zł, stanowiącej od dnia 1 sierpnia 2000 r. równowartość 30 % nowego wynagrodzenia zasadniczego, przy czym kwotowy wyraz tego dodatku był usprawiedliwiony koniecznością „rozliczenia” miesięcznego wynagrodzenia za okres od dnia 1 stycznia do dnia 31 lipca 2000 r.

Przedstawiona regulacja wynagrodzenia powódki została dokonana na podstawie ustawy z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 19, poz. 239) i wykonawczego rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 maja 2000 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, sposobu obliczania wysoko-

ści stawki wynagrodzenia zasadniczego za jedną godzinę przeliczeniową, wykazu stanowisk oraz dodatkowych zadań i zajęć uprawniających do dodatku funkcyjnego, ogólnych warunków przyznawania dodatku motywacyjnego, wykazu trudnych i uciążliwych warunków pracy stanowiących podstawę przyznania dodatku za warunki pracy oraz szczególnych przypadków zaliczania okresów zatrudnienia i innych okresów uprawniających do dodatku za wysługę lat (Dz.U. Nr 39, poz. 455 ze zm.), skonkretyzowanych w dwóch regulaminach wynagradzania: 1) nauczycieli i dyrektorów szkół i placówek prowadzonych przez Województwo L. z dnia 5 lipca 2000 r. oraz 2) Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych w C. Przepis art. 12 ust. 2 powołanej ustawy nowelizacyjnej stanowi, że miesięczne wynagrodzenie nauczycieli ustala odpowiednio dyrektor szkoły lub organ prowadzący zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 30 ust. 5-7 Karty w ciągu miesiąca od dnia wejścia w życie tych przepisów, z wyrównaniem za okres od dnia 1 stycznia 2000 r. Mamy tu więc do czynienia z wyraźnie retroaktywnym działaniem prawa, aczkolwiek nie budzi to zastrzeżeń, gdyż ustawa wprowadza unormowania generalnie korzystniejsze dla nauczycieli od przepisów poprzednio obowiązujących.

Wątpliwości mogą natomiast powstać w odniesieniu do zachowania korzystniejszych uprawnień płacowych, między innymi dodatku za trudne warunki pracy. Przepis § 10 powołanego wyżej rozporządzenia płacowego z dnia 11 maja 2000 r. stanowił bowiem, że do czasu ustalenia nowych miesięcznych wynagrodzeń nauczycieli zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia i przepisami wydanymi na podstawie art. 30 ust. 6 i 7 Karty Nauczyciela, stosuje się, nie dłużej jednak niż do dnia 6 października 2000 r., przepisy o których mowa w § 11 rozporządzenia. W pierwszym rzędzie chodzi tu o rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli (Dz.U. Nr 29, poz. 160 ze zm.), które - jako poprzednik rozporządzenia z 11 maja 2000 r. - stanowiło, że za trudne warunki pracy, polegające między innymi na prowadzeniu zajęć w języku obcym przysługuje dodatek w wysokości 50% stawki godzinowej (§ 14 ust.1 pkt 3). Inna sprawa, że rozporządzenie z dnia 11 maja 2000 r. weszło w życie z dniem 17 maja 2000 r., a więc wówczas, gdy faktycznie była już znana wysokość stawki zasadniczego wynagrodzenia dla powódki, choć jej nowe wynagrodzenie miesięczne zostało ustalone dopiero 15 sierpnia 2000 r.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Chełmie wyrokiem z dnia 21 marca 2001 r. [...] oddalił powództwo o zapłatę różnicy pomiędzy poprzednią i nową wysokością dodat-

ku z tytułu szkodliwych warunków pracy. Sąd Rejonowy powołał się na brzmienie przepisu art. 12 ust. 3 ustawy nowelizacyjnej, która po przeprowadzeniu regulacji nauczycielskich wynagrodzeń gwarantuje zachowanie co najmniej dotychczasowego wynagrodzenia miesięcznego. Wysokość poszczególnych składników tego wynagrodzenia mogła zatem ulec obniżeniu.

Rozpoznając apelację powódki Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie powziął poważne wątpliwości wyrażone w zagadnieniu prawnym, które postanowieniem z dnia 25 października 2001 r. [...] przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 § 1 KPC. W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Okręgowy wskazał, że w zasadzie przychyła się do stanowiska wyrażonego przez Sąd pierwszej instancji. Nie dostrzega bowiem racjonalnych argumentów mogących ewentualnie przemawiać za przyznaniem nauczycielowi wyższego wynagrodzenia miesięcznego w „okresie przejściowym” (maksymalnie do dnia 6 października 2000 r.), tj. do dnia wydania regulaminu wynagradzania przez organ prowadzący szkołę.

Powódka Jolanta S. prosiła o udzielenie na przedstawione zagadnienie prawne odpowiedzi twierdzącej, natomiast prokurator Prokuratury Krajowej wniósł o odpowiedź przeczącą.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 30 ust. 6 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm.), w brzmieniu ustalonym od dnia 6 kwietnia 2000 r. przez ustawę z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 19, poz. 239), postanawia, że prowadzący szkołę organ samorządu terytorialnego określa dla nauczycieli poszczególnych stopni awansu zawodowego (nauczyciel stażysta, nauczyciel kontraktowy, nauczyciel mianowany i nauczyciel dyplomowany) w trybie regulaminu: 1) wysokość stawek oraz szczegółowe warunki przyznawania dodatków za wysługę lat, motywacyjnego, funkcyjnego i za warunki pracy ; 2) szczegółowy sposób obliczania wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe oraz za godziny doraźnych zastępstw; 3) wysokość i warunki wypłacania nagród i innych świadczeń wynikających ze stosunku pracy (z wyłączeniem świadczeń z zakładowego funduszu socjalnego oraz dodatków mieszkaniowych) w taki sposób, aby średnie wynagrodzenia

nauczycieli, składające się z wynagrodzenia zasadniczego i pozostałych składników, odpowiadały na obszarze działania danej jednostki samorządu terytorialnego co najmniej określonym ustawowo średnim wynagrodzeniom nauczycielskim na danym szczeblu awansu zawodowego. Wynika stąd, że w granicach określonych ustawą oraz wydanym z jej upoważnienia w dniu 11 maja 2000 r. rozporządzeniem płacowym Ministra Edukacji i Narodowej nastąpiła od dnia 6 kwietnia 2000 r. wyraźna decentralizacja trybu ustalania wysokości i zasad przyznawania nauczycielom szkół prowadzonych przez samorząd terytorialny składników wynagrodzenia innych niż wynagrodzenie zasadnicze. Umożliwia to organom samorządu prowadzenie w pewnym zakresie samodzielnej polityki płacowej, dostosowanej do własnych potrzeb edukacyjnych, co jednak może i zapewne będzie w coraz większym stopniu prowadzić przynajmniej do regionalizacji struktury nauczycielskich płac, a więc do występowania w nich geograficznej dyferencjacji poszczególnych składników systemu wynagrodzeniowego.

Na mocy powołanego wyżej upoważnienia ustawowego został w dniu 5 lipca 2000 r. uchwalony regulamin wynagradzania nauczycieli i dyrektorów szkół i placówek prowadzonych przez województwo l., skonkretyzowany następnie w postanowieniach regulaminu (bez daty) wynagradzania nauczycieli pozwanego Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych w C. Na podstawie tych regulaminów została powodce w dniu 15 sierpnia 2000 r. obniżona ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2000 r. podstawa wymiaru dodatku za trudne warunki pracy z dotychczasowych 50 % do 30 % wynagrodzenia zasadniczego. Co prawda, wynagrodzenie to od dnia 1 stycznia 2000 r. zostało podwyższone, ale w skali nie równoważącej redukcji procentowej stopy dodatku, więc jego kwota uległa obniżce, chociaż łączne wynagrodzenie przypadające do wypłaty podniosło się o około 100 zł miesięcznie.

Taka sytuacja mieści się w przewidywaniach prawodawcy, na co niedwuznacznie wskazuje treść przepisów art. 12 ust. 2 i 3 ustawy nowelizacyjnej z dnia 18 lutego 2000 r. Stanowią one, że dyrektor szkoły (a dla dyrektora - organ prowadzący szkołę) zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 30 ust. 5 - 7 Karty Nauczyciela, a więc rozporządzeniem płacowym i regulaminami wynagradzania, ustala w ciągu 30 dni od dnia ich wejścia w życie miesięczne wynagrodzenie nauczyciela z wyrównaniem za okres od dnia 1 stycznia 2000 r., przy czym wynagrodzenie to nie może być niższe od jego dotychczasowego miesięcznego wynagrodzenia. Innymi słowy, możliwe od dnia 1 stycznia 2000 r. było obniżenie dodatku za trudne warunki

pracy przy równoczesnym podwyższeniu innych składników wynagrodzenia w taki sposób, aby nowe wynagrodzenie miesięczne nie było niższe od dotychczasowego wynagrodzenia.

Oceny tej nie zmienia art. 16 ustawy nowelizacyjnej, który stanowi, że do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w Karcie Nauczyciela zachowują moc dotychczasowe przepisy wykonawcze w zakresie, w jakim nie są sprzeczne z ustawą, nie dłużej jednak niż przez okres 6 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. Znaczy to, że po wejściu w życie ustawy nowelizacyjnej nadal obowiązywało rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli. Rozporządzenie to straciło moc w zasadzie w dniu 17 maja 2000 r., a więc z dniem wejścia w życie rozporządzenia płacowego z dnia 11 maja 2000 r. To nowe rozporządzenie mogło jednak funkcjonować tylko łącznie z pozostałymi aktami płacowymi, w szczególności regulaminami wynagradzania uchwalonymi przez organy samorządu terytorialnego. W obawie, że te regulaminy nie zostaną odpowiednio wcześniej wydane, przepis § 10 rozporządzenia postanawiał, że do czasu ustalenia nowych miesięcznych wynagrodzeń nauczycieli zgodnie z przepisami niniejszego aktu i przepisami wydanymi na podstawie art. 30 ust. 6 i 7 Karty Nauczyciela stosuje się, nie dłużej jednak niż do 6 października 2000 r., przepisy, o których mowa w § 11. Mówiąc inaczej, prawodawca wykonawczy „przedłużył” okres obowiązywania starego rozporządzenia płacowego, które nie dłużej niż do 6 października 2000 r. miało obowiązywać równocześnie, czy raczej „obok” nowego rozporządzenia. Na epizodyczny charakter regulacji zawartej w § 10 rozporządzenia wskazuje uchylenie tego przepisu z dniem 1 stycznia 2001 r. przez nowelizację dokonaną 22 maja 2001 r. (Dz.U. Nr 52, poz. 544).

Wspomniana regulacja przejściowa była uzasadniona, co wyraźnie pokazuje się w okolicznościach niniejszej sprawy. Wojewódzki regulamin wynagradzania został bowiem w I. przyjęty „dopiero” w dniu 5 lipca 2000 r., a regulamin wynagradzania w pozwanym Kolegium Językowym odpowiednio później. Do tego momentu treść płacowych uprawnień powódki nie budziła zatem wątpliwości. Równocześnie nic jednak nie stało na przeszkodzie ich wstecznej zmianie począwszy od dnia 1 stycznia 2000 r. i przy wspomnianym już założeniu, aby nowe miesięczne wynagrodzenie nie było niższe od dotychczas pobieranego.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę o treści wskazanej w sentencji.

